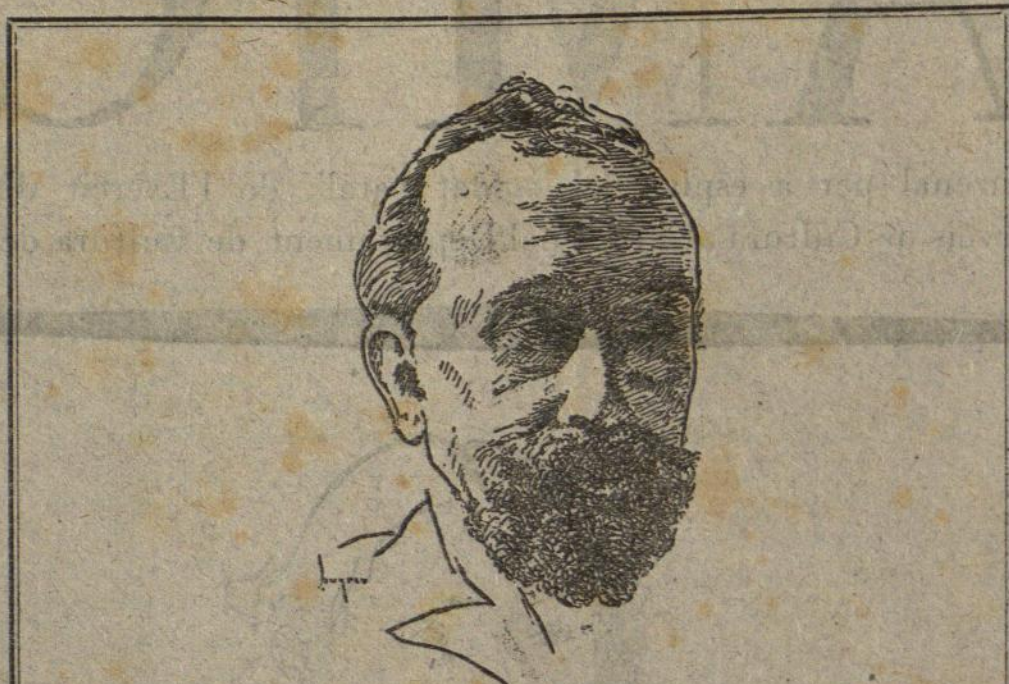

1) *Dilema.* — L'exposició Universal del 1888 va donar a Barcelona i, de retop, a Catalunya, l'ambició de poder-se equiparar amb les ciutats i pobles que eren els capdavanters del món. La indústria i el comerç eren ja un exponent, no solament de la puixança econòmica del país, sinó de la seva cultura. Aquest floreixement econòmic, per altra banda, encoratjava el conreu de l'esperit i per això els catalans que es dedicaven a carreres i treballs específicament intel·lectuals eren cada cop més nombrosos. Els escriptors, els professors, els homes d'arxiu i de laboratori sorgien, no sols a Barcelona, sinó a totes les terres de parla catalana i a desgrat de les divergències de teories, o de temperament, quan es tractava d'informar llurs estudis o produccions en un sentit genuïnament autòcton, tots ells es retrobaven. El poble rebia directament o indirectament la influència de lur treball i, en assimilar-lo, la seva consciència col·lectiva, fins aleshores encara diluïda, s'afirmava cada vegada més. I com a conseqüència forçosa de la renaixença espiritual, el país va conèixer aviat un desvetllament polític que contrastava, tan per la seva amplitud com pel seu agosarament, amb la situació dels altres pobles peninsulars. Aquest desvetllament polític es feu palès d'una fàisó remarcable quan, amb la guerra hispano-americana, Espanya va perdre les colònies d'ultramar, que eren aleshores els millors mercats de les indústries catalanes. Catalunya va comprendre que si ella no es retrobava finalment ella mateixa no hi hauria salvació ni per a ella ni per a Espanya, que acabava de sofrir un cop tan terrible. La seva vida com a poble depenia d'aquest retrobament; era per a ella una qüestió de vida o mort i al servei d'aquest retrobament posava totes les forces materials, morals i espirituals. O Catalunya esdevenia altre cop Catalunya, amb la seva llengua i la seva cultura i amb la seva plena personalitat col·lectiva, salvant, amb el seu exemple, els altres pobles peninsulars, o havia de perdre's, com ja s'anaven perdent els altres. I això coincidia amb les acaballes del segle XIX i amb la crisi espiritual, sobretot en el terreny de la filosofia i de l'art, que el món enter sofria en aquells moments.

2) *Crisi de creixença.* — Aquesta crisi espiritual es manifesta també a Catalunya però com una veritable crisi de creixença. I no solament en el terreny ideològic, sinó en el terreny moral i polític. Els idearis més oposats arrelen a Catalunya, no sols entre els molts forasters que la prosperitat del país hi ha portat, sinó entre els mateixos catalans. És a través de Catalunya i moltes vegades de les versions catalanes, que penetren a la península les més agudes manifestacions d'inquietud espiritual que bateguen en les obres de Nietzsche, Tolstói, Ibsen, de Maeterlinck, Gorki, D'Annunzio i Anatole France, per no esmentar sinó poetes i novel·listes. Aquest moment pot estudiar-se a Catalunya en l'obra lírica i periodística de Joan Maragall, escriptor bilingüe que en la seva consciència

CANT ESPIRITUAL

Si el món ja és tan formós, Senyor, si es mira amb la pau vostra a dintre de l'ull nostre, què més ens poden dá en una altra vida?

Perxò estic tan gelós dels ulls, i el rostre, i el cos que m'heu donat, Senyor, i el cor que s'hi meu sempre... i temo tant la mort!

Amb quins altres sentits me'l fareu veure aquest cel blau damunt de les muntanyes, i el mar immens, i el sol que pertot brilla? Deu-me en aquests sentits l'eterna pau i no voldré més cel que aquest cel blau. Aquell que a cap moment li digué «—Atura't» sinó al mateix que li dugué la mort, jo no l'entenc, Senyor; jo, que voldria aturar tants moments de cada dia per fé'ls eters a dintre del meu cor!... O és que aquest «fè etern» és ja la mort? Mes llavors, la vida, què seria? Fóra l'ombra només del temps que passa, la il·lusió del lluny i de l'a prop, i el compte de lo molt, i el poc, i el massa, enganyador, perquè ja tot ho és tot?

Tant se val! Aquest món, sia com sia, tan divers, tan extens, tan temporal; aquesta terra, amb tot lo que s'hi cria, és ma pàtria, Senyor; i no podria és-er també ma pàtria celestial? Home só i és humana ma mesura per tot quan puga creure i esperar: si ma fe i ma esperança aquí s'atura me'n fareu una culpa més enllà? Més enllà veig el cel i les estrelles, i encara allí voldria ésser-hi hom: si heu fet les coses als meus ulls tan belles, si heu fet mos ulls i mos sentits per elles, per què acludà'ls cercant un altre com? Si per mi com aquest no n'hi haurà cap! Ja ho sé que sou, Senyor; prò on sou, qui ho sap? Tot lo que veig se vos assembla en mi... Deixeu-me creure, doncs, que sou aquí. I quan vinga aquella hora de temença en què s'acluin aquests ulls humans, obriu-me'n Senyó, uns altres de més grans per contemplar la vostra faç immensa. Sia'm la mort una major naixença!

JOAN MARAGALL

ciutadana sent el dolor dels moments tràgics que passa el país i creu i espera en el redreçament espiritual i polític de Catalunya. Seguint els corrents de la dramaturgia europea, Guimerà s'assaja i triomfa en el teatre realista mentre amb el seu famós discurs de l'Ateneu entronitza la llengua catalana als fastos acadèmics. Els historiadors i crítics d'art, com Rubió i Lluch i Ramon Caselles, retroben les valors oblidades de la antiga cultura catalana i la premsa i el llibre es catalanitzen cada vegada més. Una revista li-

terària, *La Renaixença*, es converteix en diari i l'exemple és ben aviat seguit pel setmanari *La Veu de Catalunya*. Els Jocs Florals segueixen revelant autors joves i consagrants els vells i donant ocasió a veritables manifestacions populars plenes de sentit catalanesc; Pi i Margall, l'apòstol del federalisme, és cridat el 1901 a presidir-los. Les obres de teatre estranger més discutides eren representades a Barcelona, no solament per les moltes companyies italianes i franceses que passaven per la capital catalana, sinó per

actors nostres en traduccions catalanes. Les societats corals de Claver eren més nombroses que mai i continuaven llur obra educativa popular, però la fundació de l'Orfeo Català va revelar l'essència de la música popular catalana i elevar la música coral a un alt nivell de dignitat artística. També aleshores es revelen una pila de músics catalans, compositors i virtuoses, que comencen a escampar pel món el nom de Catalunya. Un erudit de la música, Felip Pedrell, autor de la trilogia dels *Pireneus*, posa en valor el folk-lore musical català i assenyala camins a la renovació musical de la península. I tot això davant la hostilitat i la incomprensió de la majoria dels espanyols i sobretot dels poders públics.

3) *L'Escola poètica Mallorquina.* — Dintre del moviment literari català de fi de segle es destaca, per la seva notorietat, l'obra dels poetes mallorquins, que donen ja un tò de plenitud i de perfecció a la lírica catalana. Fins aquí el geni de Verdaguier havia replasmat literàriament una llengua oblidada i caduca, però deixant-li, en part, la rustiquesa i l'aspror natives; els poetes de Mallorca, com Costa i Llobera i Joan Alcover, entre altres, li donen una dignitat i una elegància que no havia tingut dels temps d'Auzias-March i de Bernat Metge. Si amb Maragall aquesta mateixa llengua és encara el balbuçeg, en els seus contemporanis mallorquins ja és gairebé la perfecció. Això s'explica, en part, per la formació humanística dels qui la conreuren, però sobretot pel fet que la llengua patlada havia romàs a Mallorca, a causa de la insularitat, més incontaminada pel castellà. L'exemple dels poetes mallorquins, que arribaren a formar una veritable escola, ha estat de gran valor per a la unificació i la depuració del llenguatge literari.

4) *El grup de «L'Avenç».* — Aquesta tasca de depuració fou una de les obres que va iniciar el grup literari de «L'Avenç», que a les darreries del segle i a començaments del noucents concentrà, per dir-ho així, les personalitats més ben orientades de la intel·lectualitat catalana. Aquest grup havia editat durant onze anys la revista «L'Avenç», (1882-1893) i en el 1899 i el 1900 publicà una altra revista, *Catalònia*, que inicià ja la reforma ortogràfica sota la inspiració de Pompeu Fabra. Tant en l'una com en l'altra revista, el grup de «L'Avenç» enfocava els problemes literaris, estètics i polítics, de cara a Europa i de cara a l'esdevenidor, sense oblidar, però, les essències tradicionals del país. Aquest mateix grup inicià un xic més tard la publicació d'una Biblioteca Popular que a més de posar a l'abast de tothom el llibre català incorporava a les lletres catalanes algunes obres mestres de la literatura universal.

5) *La pintura i l'escultura.* — Més lentes a desvetllar-se que les lletres, les arts plàstiques trigaren més a Catalunya, a sentir la necessitat de produir-se d'acord amb l'espiritualitat del país. Aquest fet és explicable, sobretot, per tal com aquestes arts no són